له پەیڤە ناسکەکانی نەزار القبانی

ئا: شێرزاد هەینی
Sherzad55@hotmail.com

ئەگەر ئیمانم بە ژن نەما ئیمانم بە خۆشم نامینێت.

القبانی‌نـزار

سعاد الصباح

که له ساڵی 1944 یەکەم دیوانە شیعرییەکەی لە قاهیرە دەرچوو، لەوێ خوێندکاری یاسابووە لە میسر. لەو ئەو تەمەنە درێژەی ئەو شیعری تێدا نووسیوە، قاچەکانی لە سەر دڕک بووە، بەڵام بێوەستان رێ کردووە، لەناو ئەلغاما رۆیشتووە. کە ئەو دیوانەی دەرچووە، دڕندانەو هۆڤیانە هێرشی کراوەتە سەر، وەک خۆی لە پێشەکی دیوانەکەی باسی کردووە، ئەو دەمە گۆشتی خاوبووە، ئەوانیش چەقۆکانیان تیژ، لەو رۆژەوە بەزمەکانی رەجم و بەردبارانەکان دەستی پێکردووە. دەستی تا ئەنیشکی کەوتبووە ناو قورێکی خەستی گیراوە. لە ناو رەوشی ساڵانی پەنجاکانی بخوورو تکیەکاندا، شیعرەکانی ئەو لەگەڵ نان و تلیاک و مانگ تێکەڵ بوون، لە کۆتایی شێستەکانیشەوە بە شکانی نسکۆو رمانی خەونەکان پەراوێزەکانی نسکۆی نووسیووەتەوە. لەو رۆژانەوە ئەو شیعری بۆ ئەڤین و سۆز نووسیوە، ئەو شاعیرەی بە چەقۆ وشەی بۆ نووسین هەڵکۆڵیوە. لە جەستەی ژنان دوورکەوتیتەوەو هاتووتە ناو شەقامی عەرەبی، نیشتیمانی لەسەر تاولەی تەشریح درێژکردووە.

چەند پەیڤێکی ئەڤینانەو شێتانەو شەیدایانەو راستیانە:

بەراستی ئەگەر شیعر کۆتایی هات، دونیاش کۆتایی دێت. ئەگەر لەسەر ئەو ئەستیرەیە ژن نەما، ئەوە ئەو مەنزلە بەکەڵک ژیان ناهێت، ئەگەر ژن نەمینێت، بێگومان خۆرو مانگ و دەریاو دارستانەکانیش نامینێت، زەوی بێ ژن خوێدارو ژینگە پیس دەبیت، دەبێتە زەبڵدانێکی گەورە. ئەگەر منیش بروام بە ژن نەما، واتە بروام بە خودی خۆشم نەماوە، چونکە من لەو بووم، من و ئەو سەرەتای نەوەو رەچەڵکین، ئەگەر لەو دابراین، سوڕانی ئەستێرەکان و دەریاکان و بزاڤی کەلتوورەکان و شارستانیەکانیش رادەوەستێت.
ژن کەرەستەی سەرەکییە لە بنیاتنانی شیعر، ئەگەر ژن لە ناو فۆرمەکەی هاتە دەرەوە،
ئەوە چامەکە دەبێتە هاوکێشەیەکی بیرکاری،
یان دەبێتە راپۆرتی دکتۆرێک،
یان دەبێتە بەیانێکی هەڵبژاردن،
یان دەبێتە سەروتارو تەعلیقێکی رۆژنامەیەکی رۆژانە.
ژن هەیە دەتباتە ناو بەهەشت،
ژنیش هەیە بەرەو شێتخانەت دەبات.
کە ژنێک دەستم دەگرێت، هەموو کەون کارەبا دەیگرێت،
گوێی زەوی خێراییەکەی زۆرتر دەبێت،
بەو دەستە خۆڵ دەبێتە زێر.
شیعر بە ئاسانی ناهێت، بەڵام ئەگەر هات، هەموو یاساکان سەروو ژوور دەکات، ناوی مانگەکان و رۆژەکانیش دەگۆرێت، بەو شیعرەیە لە مانگی گەرمی گلاوێژدا بەفر دەبارێت، لەناو جانتاکانی زستانا گوڵەکانی مانگ سەردەردەهێنن، لەناو چاوی خۆشەویستەکەم خۆرهەڵدێت. من هێشتا کەمم لەسەر خۆشەویستی نووسیوە، هێشتا زۆر ماوەن. من دڵشادم کەوا من نەزانم، هیچم نەدۆزیوەتەوە، زۆر ماوە.
خۆشەویستی وەک دارستانەکانی ئەمازۆن گەورەو چڕو بێشەڵانن، هەر چەند بە ناویدا گەشت بکەیت، زۆری نوێی تێدا دەدۆزیتەوە، هەر لەناوییدا گووم دەبیت،
خۆشەویستی خوانێک لە مێوە نییە، ئەگەر لەبەردەمت دانرا، تێر بیت، لە خواردنییدا هەرگیز تێر نابیت،
خۆشەویستی رۆژنامەیەک نیە کە خوێندتەوە فرێی بدیت.،
فیلمێکی سینەما نییە باش بینی بێزار بیت.
خۆشەویستی بۆ زۆرتر زانین و دۆزینەوەیە، زوو ئاگر دەگرێت، سەفەرێکە تەواو نابێت، پرسیارێکە بەردەوام دەکرێت، کە یەکێکمان خۆشویست، واتە کەسێکمان بۆ خۆشەویستی دروستکرد، ئەویش ئێمەی بۆ خۆشەویستی دروستکردووە، ئەگەر خۆشەویستیەکە مەزن بوو، ئەوە دروستکردنەکەش مەزنەو تەواوبوونی نییە، لەو رەوشەدا خۆشەویستی بووە بە جۆرێک لە داهێنان. پاش پەنجا ساڵ لە نووسینم بۆ خۆشەویستی، هێشتا هەستم نەکردووە، من ئەو مادە سیحرییە پرشنگدارەم دەستکاری کردووە.

من شیعر لە کۆری پیاوانە ناخوێنمەوە، ناخۆشە شیعر خۆێندنەوە بۆ پیاوانی ترشاوی توورە، جارێک لە وڵاتێکی کەنداوا وام بەسەرهات، لەو رۆژەوە سوێندم خوارد بۆ پیاوان شیعر نەڵێم، ئەو جارەش تووش بووم، کە شیعرەکانم دەخوێندەوە، نیوەی پیتەکانم دەجووی، وام دەزانی لەناو دارستانێکی درک و بزمارم. کە ژنان دێنە کۆرەکانم بۆنیان جۆشە، رووپان خۆشە، مێینەی تەرِن، ناسکن، بە پێچەوانە پیاوی درو توورەم ناوێت. من ئەو قسانم لە پەنجاکانەوە کردووە، نەک ئیمرۆ لە نۆهەدەکان، ژن بەردی بناخەی ژیانن، دروستکەری شارستانیەتن:

ئێمە ناچینە یانەی پێشکەوتووان
تا لە لای ئێمە رەگەزی ژنان
لە لەتێ گۆشتەوە نەبنە گوڵدان.

من بە خۆشی خۆم نەبوو شیعری سیاسییم نووسی، بەراستی من لەگەڵ شیعری عاتیفیم بۆ دژایەتی شیعری سیاسی، منیش بەو رەوشەی ناوچەی عەرەبیەوە سووتام. بە پێچەوانە کەس ناچاری نەکردووم بۆ خۆشەویستی شیعر بڵێم. کە شیعر بۆ دڵداری دەنووسم، لەسەر کاغەزەکە هەست بە گەورەی دەکەم. کە شیعری سیاسییش دەنووسم، هەست دەکەم مێژووی سیاسی لەسەرم زاڵە، رووداوەکان گوشارم دەخەنە سەر، دەمارو پەنجەکانم هەراسان دەبن، ئەوەشم هەرگیز نەوتووە، بۆیەش ئیمرۆ ئەو قسەیە، ئەو ئیعترافە دەکەم، تا ئۆباڵی خۆم بەرامبەر بە مێژووی شیعر پاک بکەمەوە.
لە نووسینەوەی بیرەوەرییەکانیدا لە وتاری (خمسون عاما مع الشعر، پەنجا ساڵ لەگەڵ شیعردا) نووسیویەتی:
خۆتان بۆ پۆلینکردنم ماندوو مەکەن، من شاعیرێکم لە دەرەوەی پۆلین و پێناسە،
من کەسێکی تەقلیدییم،
من مۆدێرن نیم،
کەسێکی کلاسیکیش نیم،
بە شێوازی نوێ و کلاسیکیش نانووسم، بروام بە رەمزییەت نییە، لەگەڵ کۆنیش نیم، وەنەبێ من زۆر بروام بە دوارۆژیش هەبێت، ئینتباعی نیم، سریالی و تەکعیبیش نیم ... من کەسێکم ئازادیی دەمسورێنێت.
تاوانی شیعر نییە عەرەب پاشکەوتوون، هەزار فاکتەر وهۆکار هەیە نەتەوەی عەرەبی خەواندووە، ئەو بۆگەنیە سیاسیەی هاتووتە پێش بە دەستی چەند سیاسیەکی سەرکێش خولقاوە، ئەوانن وشک و تەڕ بەیەکەوە دەسوتێنن. شیعر بە کەسانی میکافیللی و هەڵپەرستی سیاسی گەمارۆدراوە.
شیعر ئیفرازی مرۆڤە، لە ناخی ئەو هەڵدەقوڵێت، سەرچاوەکەی تەنیا مرۆڤە، مەلائیکەت شیعر نانووسێت. دەزانن بۆچی شیعر نەیتوانیوە بەختیاری وکامەرانی لە وڵات پەیرەو بکات و پەیامەکەی نەهاتووتە دی،
چونکە، دەستەڵاتداران بواری ئێمە نادەن حکوم وەرگرین، هەر بە خۆیان رەوشەکەیان قورخ کردووە، چونکە هەموو کورسیەکانیان داگیرکردووە.
چونکە پێغمبەرەکانی دەستەڵات، لەسەر دڵمان کۆڵی خەمیان داگرتووە،

چونکە دەترسێن لەسەر ئەو دەستەڵاتە زوو بکوژرێن، ژن و منالّەکانمان یەتیم و بێوەژن دەمینێەوە.
چونکە چامەی شیعر لەوە دەترسێت، پیاوانی ئاسایش بیگرن و تاوانیکی بەناو بکەن.

لە دیمانەیەکی درێژی نێوان هەردوو شاعیر نەزار القبانی و سوعاد الصباح ئامادەکراوە، کە بۆگۆڤاری العربی (کویتی) لە ساڵی نۆهەدەکان ئەنجامدرابوو.

ئەو نووسینە ئامادەکراوە، لە گۆڤار (هەنار) ی ژمارە 18 بڵاوکراوەتەوە، کە مانگانە لە بەرێوەبەرایەتی رۆشنبیری سلێمانی دەردەچێت.